

Ялина

У лісі стояла чудова ялинка. Місце в неї було гарне, повітря й світла вдосталь; навколо ж росли подруги старші — і ялини, і сосни. Ялинці страшенно хотілося швидше вирости; вона не думала ні про тепле сонечко, ні про свіже повітря, не було їй діла й до балакучих селянських дітлахів, що збирали по лісу суницю й малину; набравши повні кошички або нанизавши ягоди, немов намисто, на тоненькі прутики, вони присідали під ялинку відпочити й завжди казали:

— Оце славна ялинка! Гарненька, маленька! Таких мов деревце й слухати не хотіло.

Минув рік, і в ялинки додалося одне кільце, минув ще рік, додалося ще одне — так, за кількістю кілець, і можна дізнатися, скільки дереву років.

— Ах, якби я була такою ж великою, як інші дерева! — зітхала ялинка. — Тоді б і я широко розкинула свої гілки, високо підняла голову, і мені було б видно далеко-далеко навколо! Птахи звивали б у моїх гілках гнізда, і я на вітрі так само важливо кивала б головою, як інші!

І ні сонечко, ні спів пташок, ні рожеві ранкові й вечірні хмари не доставляли їй аніякого задоволення.

Стояла зима; земля була встелена блискучим сніговим килимом; по снігу то й то пробігав заєць і навіть іноді перестрибував через ялинку — от образа! Але минуло ще дві зими, і до третьої деревце піросло вже настільки, що зайцеві доводилося обходити його кругом.

«Так, рости, рости й швидше зробитися великим, старим деревом — що може бути краще за це!» — думалося ялинці.

Щоосені в лісі з'являлися дроворуби й рубали найбільші дерева. Ялинка щоразу тремтіла від страху при вигляді тих величезних дерев, що з шумом і тріском падали на землю. Їх очищали від гілок, і вони лежали на землі такі голі, довгі й тонкі. Ледве можна було впізнати їх! Потім їх укладали на сани й вивозили з лісу.

Куди? Навіщо?

Весною, коли прилетіли ластівки й лелеки, деревце спитало в них:

— Чи не знаєте ви, куди повезли ті дерева? Чи не зустрічали ви їх? Ластівки нічого не знали, але один із лелек подумав, кивнув головою й сказав:

— Так, мабуть! Я зустрічав на морі, по дорозі з Єгипту, багато нових кораблів із чудовими високими щоглами. Від них пахло ялиною та сосною. Ось де вони!

— Ах, швидше б і мені вирости та пуститися в море! А яке воно те море, на що воно схоже?

— Ну, це довго розповідати! — відповів лелека й полетів.

— Радій своїй юності! — казали ялинці сонячні промені. — Радій своєму здоровому росту, своїй молодості й життєвим силам!

І вітер цілував дерево, роса проливалася над ним сльози, але ялина нічого цього не цінувала.

Незадовго до Різдва зрубали кілька зовсім молоденьких ялинок; деякі з них були навіть менші за нашу ялинку, якій так хотілося швидше вирости. Усі зрубані деревця були прегарненькі; їх не очищали від гілок, а просто уклали на сани й вивезли з лісу.

— Куди? — спитала ялина. — Вони не більші за мене, одна навіть менша. І чому на них залишили всі гілки? Куди їх повезли?

— Ми знаємо! Ми знаємо! — прочирикали горобці. — Ми були в місті й заглядали у вікна! Ми знаємо, куди їх повезли! Вони потраплять у таку шану, що й сказати не можна! Ми заглядали у вікна й бачили! Їх ставлять посеред теплої кімнати й прикрашають найчудеснішими речами: позолоченими яблуками, медяними пряниками й тисячами свічок!

— А потім?.. — спитала ялина, тремтячи всіма гілками. — А потім?.. Що було з ними потім?

— А більше ми нічого не бачили! Але це було бездоганно!

— Може, й я піду такою ж блискучою дорогою! — раділа ялина. — Це краще, ніж плавати по морю! Ах, я просто знемогаю від туги й нетерпіння! Хоч би швидше прийшло Різдво! Тепер і я стала такою ж високою й розлогою, як ті, що були зрубані торік! Ах, якби я вже лежала на санях! Ах, якби я вже стояла, прибрана всіма цими принадами, у теплій кімнаті! А потім що?.. Потім, певно, буде ще краще, інакше навіщо б і наряжати мене!.. Тільки що саме? Ах, як я тужу й рвуся звідси! Просто й сама не знаю, що зі мною!

— Радій нам! — сказали їй повітря й сонячне світло. — Радій своїй юності й лісовому привілю!

Але вона й не думала радіти, а все росла та росла. І взимку, і влітку стояла вона в своєму зеленому уборі, і всі, хто бачив її, казали: «Оце чудове деревце!» Дійшло, нарешті, й до Різдва, і ялинку зрубали першою. Пекучий біль і туга не дали їй навіть подумати про майбутнє щастя; сумно було розлучатися з рідним лісом, із тим куточком, де вона виросла: адже вона знала, що ніколи більше не побачить своїх милих подруг — ялин і сосон, кущів, квітів, а може, навіть і пташок! Як важко, як сумно!..

Деревце опритомніло лише тоді, коли опинилося разом з іншими деревами на подвір'ї й почуло біля себе чийсь голоси:

— Чудова ялинка! Саме така нам і потрібна!

З'явилися двоє розодягнених слуг, взяли ялинку й внесли її в величезну пишну залу. По стінах висіли портрети, а на великій кахлевій печі стояли китайські вази з левами на кришках; усюди були розставлені крісла-гойдалки, шовкові дивани й великі столи, завалені альбомами, книжками й іграшками на кілька сот далерів — так, принаймні, казали діти. Ялинку посадили в велику діжку з піском, обгорнули діжку зеленою тканиною й поставили на строкатий килим. Як тремтіла ялинка! Що тепер буде? З'явилися слуги й молоді дівчата й стали наряджати її. Ось на гілках повисли повні солодощів маленькі сіточки, вирізані з кольорового паперу, позолочені яблука й горіхи й закачалися ляльки — точнісінько живі чоловічки; таких ялинка ще й не бачила. Нарешті до гілок прикріпили сотні різнокольорових маленьких свічечок, а до самої верхівки ялинки — велику зірку зі сусального золота. Ну просто очі розбігалися, дивлячись на всю цю розкіш!

— Як засяє, засвітиться ялинка ввечері, коли запалають свічки! — сказали всі.

«Ах! — подумала ялинка, — хоч би швидше настав вечір і запалили свічки! А що ж буде потім? Чи не прийдуть сюди з лісу, щоб помилуватися мною, інші дерева? Чи не прилетять до вікон горобці? Або, може, я вросту в цю діжку й стоятиму тут такою нарядною й зиму, й літо?»

Так, багато вона знала!.. Від напруженого очікування в неї навіть заболіла кора, а це для дерева так само неприємно, як для нас головний біль.

Але ось запалили свічки. Що за сяйво, що за розкіш! Ялинка затремтіла всіма гілками, одна зі свічечок підпалила зелені голки, і ялиночка пребольно обпеклася.

— Ай-ай! — закричали панночки й поспішно загасили вогонь. Більше ялинка тремтіти не сміла. І налякалася ж вона! Особливо тому, що боялася втратити хоч найменше зі своїх прикрас. Але весь цей блиск просто приголомшував її... Раптом обидві половинки дверей розчахнулися, і ввірвалася ціла юрба дітей; можна було подумати, що вони мають намір повалити дерево! За ними поважно увійшли старші. Малюки зупинилися як укопані, але лише на хвилину, а там піднявся такий шум і гам, що просто в вухах дзвеніло. Діти танцювали навколо ялинки, і потроху всі подарунки з неї були пообривані.

«Що ж це вони роблять! — думала ялинка. — Що це означає?» Свічки догоріли, їх потушили, а дітям дозволили обібрати дерево. Як вони накинулися на нього! Тільки гілки тріщали! Не будь ялинка міцно прив'язана верхівкою із золотою зіркою до стелі, вони б повалили її.

Потім діти знову взялися танцювати, не випускаючи з рук своїх чудесних іграшок. Ніхто більше не дивився на ялинку, окрім старої няньки, та й та визирала лише, чи не лишилося де в гілках яблучка чи фініка.

— Казку! Казку! — закричали діти й підтягли до ялинки маленького товстенького пана.

Він сів під деревом і сказав:

— Ось ми й у лісі! Та й ялинка, до речі, послухає! Але я розповім тільки одну казку! Яку хочете: про Іведе-Аведе чи про Клумпе-Думпе, який, хоч і впав із драбини, все-таки увійшов у шану й здобув собі принцесу?

— Про Іведе-Аведе! — закричали одні.

— Про Клумпе-Думпе! — кричали інші.

Піднявся крик і шум; одна ялинка стояла тихо й думала: «А мені хіба нічого більше робити?»

Вона вже зробила свою справу!

І товстенький пан розповів про Клумпе-Думпе, який, хоч і впав із драбини, все-таки увійшов у шану

і здобув собі принцесу.

Діти заплескали в долоні й закричали: «Ще, ще!» Вони хотіли послухати й про Іведе-Аведе, але залишилися при одному Клумпе-Думпе.

Тихо, задумливо стояла ялина: лісові птахи ніколи не розповідали нічого подібного. «Клумпе-Думпе впав із драбини, і все ж йому дісталася принцеса!

Так, от що буває на білому світі!» — думала ялина: вона цілком вірила всьому, що щойно почула, — розповідав же такий поважний пан. «Так, так, хто знає! Може, й мені доведеться впасти з драбини, а потім і мені дістанеться принцеса!» І вона з радістю думала про завтрашній день: її знову прикрасять свічками, іграшками, золотом і фруктами! «Завтра вже я не затремтю! — думала вона. — Я хочу як слід насолодитися своєю величчю! І завтра я знову почую казку про Клумпе-Думпе, а може статися, й про Іведе-Аведе». І деревце смиренно простояло всю ніч, мріючи про завтрашній день.

Вранці з'явилися слуга й покоївка. «Зараз знову почнуть мене прикрашати!» — подумала ялина, але вони витягли її з кімнати, потягли сходами й запхнули в найтемніший кут горища, куди навіть не проникало денне світло.

«Що ж це означає? — думалося ялині. — Що мені тут робити? Що я тут побачу й почую?» І вона притулилася до стіни й усе думала, думала... Часу на це було досить: минали дні й ночі — ніхто не заглядав до неї. Лише одного разу прийшли люди поставити на горище якісь скрині. Дерево стояло осторонь, і про нього, здавалося, забули.

«На дворі зима! — думала ялина. — Земля затверділа й вкрита снігом: не можна, отже, знову посадити мене в землю, от і доводиться постояти під дахом до весни! Як це розумно придумано! Які люди добрі! Не було б тільки тут так темно й так жахливо пусто!.. Немає навіть жодного зайчика!.. А в лісі-то як було весело! Довкола сніг, а по снігу скачуть зайчики! Добре було... Навіть коли вони стрибали через мене, хоч мене це й сердило! А тут як пусто!»

— Пі-пі! — пискнув раптом мишеня й вискочив із нірки, за ним ще кілька. Вони принялися обнюхувати дерево й шмигати поміж його гілками.

— Жахливо холодно тут! — сказали мишенята. — А то зовсім би добре було! Правда, стара ялино?

— Я зовсім не стара! — відповіла ялина. — Є багато дерев старших за мене!

— Звідки ти й що ти знаєш? — запитали мишенята; вони були жахливо цікаві.
— Розкажи нам, де найкраще місце на землі? Ти була там? Була ти коли-небудь у коморі, де на полицях лежать сири, а під стелею висять окороки й де можна танцювати по салових свічках? Туди увійдеш худим, а вийдеш звідти товстим!

— Ні, такого місця я не знаю! — сказало дерево. — Але я знаю ліс, де світить сонечко й співають пташки!

І вона розповіла їм про свою юність; мишенята ніколи не чули нічого подібного, вислухали оповідь ялини й потім сказали:

— Як же ти багато бачила. Як ти була щаслива!

— Щаслива? — сказала ялина й задумалася про той час, про який щойно розповідала. — Так, мабуть, тоді мені жилося недурно!

Потім вона розповіла їм про той вечір, коли була прибрана пряниками й свічками.

— О! — сказали мишенята. — Як же ти була щаслива, стара ялино!

— Я зовсім ще не стара! — заперечила ялина. — Мене взяли з лісу лише цієї зими! Я в самому розквіті! Щойно ввійшла в ріст!

— Як ти чудово розповідаєш! — сказали мишенята й наступної ночі привели з собою ще чотирьох, яким теж треба було послухати оповіді ялини. А сама ялина чим більше розповідала, тим ясніше пригадувала своє минуле, і їй здавалося, що вона пережила багато хороших днів.

— Але ж вони повернуться! Повернуться! І Клумпе-Думпе впав із драбини, а все-таки йому дісталася принцеса! Може, й мені теж дістанеться принцеса!

При цьому дерево згадало гарненьку берізку, що росла в лісовій гущавині неподалік від нього, — вона здавалася йому справжньою принцесою.

— Хто це Клумпе-Думпе? — запитали мишенята, і ялина розповіла їм усю казку; вона запам'ятала її слово в слово. Мишенята від задоволення ледве не стрибали до самої верхівки дерева. Наступної ночі з'явилося ще кілька мишей, а в неділю прийшли навіть два щури. Цим казка зовсім не сподобалася, що дуже засмутило мишенят, але тепер і вони перестали вже так захоплюватися казкою, як раніше.

— Ви тільки одну цю історію й знаєте? — запитали щури.

— Тільки! — відповіла ялина. — Я почула її в найщасливіший вечір свого життя; тоді-то я, врешті, ще не усвідомлювала цього!

— Вельми жалюгідна історія! Чи не знаєте ви чого-небудь про жир чи салові свічки? Про комору?

— Ні! — відповіло дерево.

— Тож будьте здорові! — сказали щури й пішли. Мишенята теж розбіглися, і ялина зітхнула:

— А ведь славно було, коли ці жвавi мишенята сиділи навколо мене й слухали мої оповіді! Тепер і цьому кінець... Але вже тепер я не упусти свого, порадуюсь гарненько, коли нарешті знову вийду на білий світ!

Не так-то скоро це сталося!

Одного ранку прийшли люди прибрати горище. Скрині були винесені, а за ними й ялина. Спочатку її досить грубо кинули на підлогу, потім слуга потяг її сходами вниз.

«Ну, тепер для мене почнеться нове життя!» — подумала ялина.

Ось на неї повіяло свіжим повітрям, блиснув промінь сонця — ялина опинилася на подвір'ї. Все це сталося так швидко, довкола було стільки нового й цікавого для неї, що вона не встигла й поглянути на саму себе. Подвір'я межувало з садом; у саду все зеленіло й цвіло. Через тин звисали свіжі запашні троянди, липи були вкриті цвітом, ластівки літали туди й сюди й щебетали:

— Квір-вір-віт! Мій чоловік повернувся! Але це не стосувалося ялини.

— Тепер і я заживу! — раділа ялина й розправила свої гілки. Ах, як вони поблякли й пожовкли!

Дерево лежало в кутку подвір'я, на кропиві й бур'яні; на верхівці його все ще сяяла золота зірка.

На подвір'ї весело грали ті самі дітлахи, що стрибали й танцювали навколо прибраної ялини в святвечір. Найменший побачив дерево й зірвав із нього зірку.

— Погляньте-но, що залишилося на цій гидкій, старій ялині! — сказав він і наступив ногами на її гілки — гілки захрустіли.

Ялина подивилася на молоде, квітуче життя довкола, потім поглянула на саму себе й побажала повернутися у свій темний кут на горищі.

Згадалися їй і юність, і ліс, і веселий святвечір, і мишенята, що радісно слухали казку про Клумпе-Думпе...

— Все минуло, минуло! — сказало бідне дерево. — І хоч би я раділа, поки був час! А тепер... все минуло, минуло!

Прийшов слуга й нарубав ялину на шматки — вийшла ціла в'язанка розтопки. Як славно вони спалахнули під великим казаном! Дерево глибоко-глибоко зітхало, і ці зітхи були схожі на слабкі постріли. Прибігли діти, посідали перед

вогнем і зустрічали кожен постріл веселим «піф! паф!». А ялина, випускаючи важкі зітхи, згадувала ясні літні дні й зоряні зимові ночі в лісі, веселий святвечір і казку про Клумпе-Думпе, єдину почуту нею казку!.. Так вона вся й згоріла.

Хлопчики знову грали на подвір'ї; у найменшого на грудях сяяла та сама золота зірка, що прикрашала ялину в найщасливіший вечір її життя. Тепер він минув, канув у вічність, ялині теж прийшов кінець, а з нею й нашої історії. Кінець, кінець! Усе на світі має свій кінець!